

СРПСКА НЕЗАВИСНОСТ

ЦЕНЕ ЗА СРБИЈУ:

ЗА ГОДИНУ 24 ДИНАРА, НА ПО ГОДИНЕ 12 ДИНАРА, НА ЧЕТВРТ ГОД. 6 ДИНАРА.
 ЗА СТОЛНЕ СЕМЉЕ НА БАЛАНСНОМ ПОЛУГОДИЈУ.
 ЗА ГОДИНУ 30 ФРАНКА, НА ПО ГОДИНЕ 15 ФРА. НА ЧЕТВРТ ГОД. 8 ФРА.
 ЗА АУСТРО-УГАРИЈУ:
 ЗА ГОДИНУ 15 ФРА. У ВАШК., НА ПО ГОД. 8 ФРА. НА ЧЕТВРТ ГОД. 4 ФРА.
 ЗА СВЕ СТОЛНЕ СЕМЉЕ:
 ЗА ГОДИНУ 36 ФРАН., НА ПО ГОДИНЕ 18 ФРА., НА ЧЕТВРТ ГОД. 10 ФРА.

ИЗЛАЗИ У БЕОГРАДУ

УТОРНИКОМ, ЧЕТВРТНОМ, И НЕДЕЉНОМ
 НА ЦЕЛОМ ТАБАКУ

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА У КУЛТИ Г. ТОМЕ АНДРЕЈЕВИЋА
 ОБЈАВЉАЧ БЕКАЛ

ЗА ОГЛАСЕ РАЧУНА СЕ:

ПРВИ ПУТ 12 ДИНАРА ОД РЕДА, А ПОСЛЕ СВАКИ ПУТ 6 ФРА.
 ЗА ПРИПОСЛАНО 50 ПАРА ДИНАРА ОД РЕДА.

Рукописи шаљу се уредништву, а претплата администрацији
 „СРПСКЕ НЕЗАВИСНОСТИ“

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ. НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

БЕОГРАД 1. септембра

Једва доспевамо једанпут, и местом и временом, да се опет поздравимо с нашим сљачајним „Виделом“, да се упитамо за јуначко здравље и да том приликом расправимо један стари рачун, који се потеже још од 20. августа, а тиче се осуде којом је суд вар. Београда осудно уредника овога листа због „увреде и клевете владе“, управо нашег извештаја о тој осуди и „Виделове“ примедбе на тај извештај. Што расправу те ствари прештамо испод скровитог слемена „домаћих вести“ у прочеће листа, што је претресамо уводним чланком, то је с тога што је ствар одвећ занимљива, одвећ значајна по дух којим је виделовачко друштво задахнуто, то је с тога, што је „Видело“ својим одговором на нашу „допуњену белешку“ тако zgodно издало најтајније мисли свога ума, најмилије жеље свога срца, да не можемо на ино, а да га за ту нехотичну искреност не наградимо и овим чланком.

Не могући претпоставити да ће наши читаоци имати при руци 117 број „Видела“ од 20 августа, прештамаћемо пре свега „Виделов“ одговор на нашу „допуњену белешку“. Тај одговор гласи:

„На ово имамо да приметимо, да г. Лаза није осуђен због *увреде владе*, већ због *клевете*, што и сам књижевнички орган каже, када дели у својој допуни: „суд вароши Београда осудно је нашег уредника због члана „Ко сте ви?“ у коме је суд нашао „увреду и клевету“ владе; а друго, ако наше књижевнике још није изневерило правничко знање, они ће онда знати, да између увреде и клевете има неке разлике, као што и то знаду, да ни све увреде нису једнаке, па за то и повлаче за собом разне казне. — И кад све ово „Срп. Незав.“ зна, а овамо опет гради дугачко лице и чини се свему томе невешта, онда ми велимо, да и онај, који не зна *да броји*, може да прозре у мисао нашег „књижевничког“ органа, шта је хтео да горњом notiцом изведе...“

Толко „Видело“. Пре свега изјављујемо, да ми овде немамо и нећемо да имамо посла са *судом*, у толико мање, што је ствар јучерашњим даном *застарела*, него само са „Виделом“, у колико оно горњом белешком издаје мишљење своје странке и старешина јој напредњачке владе, у овој ствари.

Вршећи високи позив поучавања народа „Видело“ се сетило старог правила сваког поучавања „qui bene distinguit bene docet“ (ко добро раз-

ликује, добро поучава), те се од неког доба свом умном снагом својом бацило на „биће мало разлике ја...“ у сваком питању о које се год очеше. Само што је између разликовања „виделовог“ и разликовања у онага правила та „мала разлика“, што оно правило иште да се *добро* разликује, а „виделова“ су разликовања до зла бога несретна и *рђава*.

Тако му се десило и овом приликом, у његовом разлагању разлике између *увреде* и *клевете*, кад је хтео да објасни зашто је суд нас осудио на *три месеца* због „увреде и клевете владе“, кад нас је мало пре због увреде *владаоца* осудио само на *два месеца*.

У зао час, по себе и своје „разлике“, зачика нас „Видело“ да ли нас је изневерило наше правничко знање. Да то знање није изневерило „Видела“, о том нико не сумња, јер у „Виделу“ га никад није ни било. Да видимо сад, је ли „изневерило“ нас.

По разлагању „виделовом“ сваки мора мислити, да *закон* сваку „клевету“ строже казни него ма какву „увреду“, ма кога се та увреда или клевета типала.

Да су виделовци имали ту смелост при стварању свога закона о штампани, те да су свугде одредили казне према особини кажњивог дела, а не и према достојанству увређене личности, то би био јамачно велики „напредак“ у демократском правцу, и ми бисмо се поклонили њиховом јунаштву.

Али, ах! — они нису имали те смелости.

Њихов закон одређује чланом 21: „Свака *увреда* која се учини *владаоцу*, *владарци*, *наследнику престола*, и *дому владалачког*, казниће се затвором од *два месеца до пет година*“. За клевету пак „суду, војсци државном телу (дакле и влади), административној власти“ одређује чл. 24. затвор од *1 до 6 месеци*, или *новчану казну од 50 до 300 динара*.

Сад, ко има право, да ли „Видело“, које хоће да се „клевета“ свакад већма казни од „увреде“, или виделовачки законодавац, који је за „увреду“ *владаоца* одредио десет пута већу казну, него за „клевету“ владе?

Јамачно је имао законодавац право, јер он је то и преписао из подобних закона других уставних држава.

Пре него што појемо даље морамо изјавити, да овде неће бити говора о *нашем* *владаоцу*, већ у опште о *владаоцу*, о глави државе у начелу.

У свима државама одређена је већа казна за увреду *владаоца*, па ма тај *владаоц* не био династа, ма не био наследан, ма био само председник републике, него што је одређена за увреду и клевету ма које друге власти. Тим није речено да какав министар *по себи* и *у себи* не може више вредити од главе државе. Ришлије, Пит, Кавур, да и не спомињемо живих, Бисмарк и Гледстова, јамачно ће у историји више вредити од својих краљева; ал' народ, стварајући себи законе, мора у државном старешини ма како се звао, поштовати представника *свога* господства, *свога* суверенства.

Него зашто не одређује закон никакве казни за *клевету* *владаоцу*, него само за *увреду*? За што нема казни за „свако подметање дела које вређа „*част* или *уважење*“ *владаоца*? Нико 'не сумња да и то може бити, бар смо не давно таке љубазности искусили од неких листова „моћне суседне пријатељице“. Па, је ли закон то заборавио, кад је „Видело“ тако јуначки узјачало на „разлику“ између „увреде“ и „клевете“?

Јамачно „напредњачки“ законодавац није то заборавио, јер, као што рекосмо, он је то просто позајмио из других закона, он је то нашао готово, па нит је његова заслуга ако је у томе што добро, нит је његова кривица ако има што рђаво у томе. Него „Видело“ је заборавило, да набави себи бар једног редовног лица, које је с приличним успехом — свршило правни факултет.

Закон за то *није* ни *могао* спомињати *клевете* међу кривцима против *владаоца*, што би у том случају могао бити разговор и о допуштању доказа „да клевета није клевета него истина“. То не сме бити кад се тиче државног старешине, то се не допушта ни у свакој републици, а камо ли у монархији. Зато се под „*увредом*“ — учињеном *владаоцу* и т. д.“ подразумева и *клевета*, те је према томе одређена већа и казна; зато између „*увреде* *владаоца*“ и „*увреде* и *клевете* *владе*“, по самом кривичном *делу* може да нема *никакве разлике*, само је једна једина разлика у личности која је увређена или оклеветана. Зато закон за увреду *владаоца* казни казном десет пута већом него клевету *владе* и зато у овом случају допушта замену новчаном глобом, а у овом случају не допушта.

Ако „Виделу“ то није право, већ ако би да се „клевета“ навек већма казни од „увреде“, без обзира на нападнуту личност, нека се за-

узме у том смислу код својих старешина, можда ће га и послушати. Ни то неби највеће чудо било. Но док још овај закон постоји, долге ће увек тежа бити „увреда *владаоца*“ него „подметање дела које вређа *част* или *уважење*“ г. *Пуроћаница*, *Гарашанина* или *Новоковића*.

То није тешко разумети, ал свакојако треба више знати, него само *бројати*. Ко пак „не зна *ни да броји*“ то је изабраник „Виделов“, јер само том неће бити јасно куда је „Видело“ забасало својим тумачењем пресуде суда вароши Београда.

Устанак у Босни и Херцеговини.

По извештајима из Босне и Херцеговине устанак траје и шири се. Народ се противи рекрутовању у аустријску војску, те сада и они који су до сада седели мирно код својих кућа, беже у горе, где се сједињавају са устаничким четам, с којима нападају на аустријске солдате.

Аустријске власти купе од народа оружје, али народ бега устаницима с оружјем и тако се диже готово сав народ. То показује јасно, да аустријска влада не само што није у стању умирити народ но га све више својим варварским поступцима гони на устанак.

Чете устаничке организоване су врло добро. Међу њима има неколико аустријских официра Словена, који су пребегли устаницима, очарани устаничким јунаштвом и самопрегорењем. Има и руских официра, од којих један Иванов, командује једним одељењем. Чете усташке су расуте свуда. У фочанском округу у Херцеговини чете су распоређене на пет места. Прва дејствује око Јелача, друга око града Сутиског, трећа између Горажде и Фоче, четврта је у Слатини а пета је у Челебићу. У Босни находе се и дејствују чете у овим местима: прва од места Рањена до Праћи; друга између Горажде и Сарајева; трећа међу Рогатицом и Сарајевом. При таком распоређењу усташких чета, лако је замислити какво је стање ствари у тим земљама које Аустрија насилно хоће да заузме. Куће су опустиле, њиве и поља не раде се. Мушкарци сви иду устаницима, да би што пре саставили довољну количину за борбу с новим и горим Турцима, проклетим Швабама. На све старе устаници убијају своје нове крвошце, који хоће да им пониште све што им је свето, мило и драго.

19 јула око Сутиска устаници су

напали на једно одељење аустријских солдата, који су исправљали пут, који води у укрепење. Сукроб је био ужасан; мало се пуцало па се одмах латило за хладно оружје. Устаници су успели да дођу врло близу солдатима, и ови су осетили у пуној мери шта значи херцеговачки јатаган. 20. су Херцеговачки устаници напали на два аустријска шанца око Фоче и нанели су много вреда Аустријанцима. Знатан део аустријских солдата пало је на месту, а остали су се бегством, спасли. Тог истог дана чета босанских усташа напала је на једно повеће одељење аустријских солдата око Праће а отела од њих много провајанта и муниције. 23. Напали су устаници на аустро-мадарско укрепење међу Рагатицом и Сарајевом, но после жестоког боја морали су се повући. Устаници су имали незнатан губитак, али са стране аустријске пало је много.

Два боја била су особито велика у Башини и Цервању у половини јула! У првом су Форта и Радовић напали на утврђене касарне аустријске и њих разрушили и побили око 100 солдата а остале приморали да у бегству траже спас. У другој су велико одељење аустријских солдата потукли устаници до ноге. И прешавши из Србије Стеван Ивановић са својом четом имао је неколико сукоба на Дрини са аустријским солдатима, а његов друг, руски официр Јован Поповић Лаповац, који је с њиме био у Новопазарском санџаку, повратио се у Србију. Зна се за његову жалосну судбину у Србији.

Једном речи устанак у Херцеговини неопаша но се шири по свој Босни. У Глазницу, у Романији, у Спечу и осталим местима појављују се све нове чете, снабдене с добрим оружјем. Мухамеданци и Хришћани свуда су се здружили противу општег непријатеља њихове домовине. Рођена крв превлађује предрасуде религиозне. Срби Мухамеданци сада виде да су грешили што су били неправични према својој браћи православним Србима, с којима у љубави и слози могу само доћи до своје народне лепше будућности.

Брзином електричне струје шири се устанак по Босни и Херцеговини. У околини Фоче образује се поред већ образованих, још једна повећа чета устаника. У околини Травничком и Сеничком такођер су се образовали неколико чета, поред свега тога што ту има сјелство војске аустријске, која на сваки корак народни мотри.

6. Августа у местима западно од Сенице, догодили су се повећи сукоби између аустријске војске и устаника.

У околини пивзанском и колашинском устао је народ кога предводи Јовановић, који је пре тога живео у Црној Гори.

Аустријска деморалисана војска, коју на сваком кораку бију и тамане устаници, излива сав свој гњев над женама, децом, старцима и бабама устаничким. Дивљаштво аустријских солдата над овима немощима не да се описати. Сваки прави војник стидео би се од овакових

дивљаштва, али аустријски солдат је излумао из све европске војске, па готово и азијске и африканске. Турска војска има више човечности но аустријски солдати.

Рекрутovanje у војску чини се овим начином: Аустријанци хватају свакога од 20 до 30 година, не обзирајући се ни на телесне недостатке. То хватање је права хајка. Велики број солдата, са кадијама, мухтарима, хоџама, ефаторима и песима вијају и хватају људе, као какову зверад. Ухваћеног као какову зверу бију а кад што и убијају. И за сваког који бежи, међу у хаосу целу његову кућу, над и женскиње а особито девојке, на којима врше насиље, које се често сврши са смрћу невине девојке, која као жртва падне тима дивљим и необузданим зверовима. Пре неког времена побегло је у Црну-Гору неколико жена и девојака, које су се с тешком муком отеле из руку тих зверова. Сада се и жене и девојке оружају по Босни и Херцеговини, те и оне бију аустријске солдате. Било је већ случајева где су њих неколико жена читаве чете аустријских солдата растерале, кад су ови напали на њихове куће и хтели пљачкати.

Имање отимају аустријанци људима, продају их и новац међу у касу или га деле.

У околини Билећком, Столачком и Гацком рекрутња је комисија уписала до 400 људи. Месне власти послале су велики број солдата да би их ухватили и довели, но после великог труда једва су њих 80 ухватили и довели у Билећ под јаком стражом и све везане јаким коношима. Ови доведени и ухваћени неће да кажу своје име нити да одговарају на питања која им се стављају. Узбуђење силом ухваћених рекрута било је тако велико да су власти биле принуђене да позову читав пук солдата да стану на пут узрујаности.

Између тих 80 ухваћених једва су узети њих 21 и ове су у тешко гвожђе оковали и послали у Мостар. Тога истог вечера напао је Стојан Ковачевић са својих 300 другова на одељења аустријске војске која је била распоређена у Билећу. Бој је трајао неколико часова. У зору устаници су одступили у правцу ка црногорској граници. Многи који се рекрутују беже и у бегству их убијају аустријски солдати. Велика рекрута који су силом приморани па положе заклетву бегају и придружују се устаницима.

Устанак не може бити угушен и бадава бечки и пештавски листови трубе да се он по готову угуши. Устанак ће све догле трајати до год буде и једног аустријског солдата у Босни и Херцеговини, и до год Аустрија не изађе из тих земаља на које нема никаквог права. Босна и Херцеговина су српске земље, оне то морају на свагда остати и докле год оне не постану слободне и неприједне се Србији односно Црној-Гори, нема мира у тим земаљама. Народ српски у Босни и Херцеговини неће више да буде ничији роб.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

Дервиш-паша ког је Султан поставио за врховног команданта мисирске турске војске, која ће у смислу војне конвенције, закључене између Порте отоманске и Енглеке, имати да у споразуму и договору са енглеским трупама пацифицира Мисир, кренуо се са својим штабом збила из Цариграда, а за који дан следеће му и турски батаљони. Дервиш-пашу прати као помоћник познати Енглец у султановој служби, Бекер-паша, те су с тога Енглези са свим задовољни са избором падишијиним. Осим тога поговара се, да је Енглеска закључила са Турском још једну, тајну, конвенцију, да по свршеној војни заједнички суделују при утврђењу новог стања у Мисиру. У колико је ово последње истина, видећемо; за сад се та вест ни с енглеске ни с турске стране не побија.

Међу тим се у Мисиру продужава проливање крви. Тако јављају из Лондона, да је једно појаче одељење Араби-пашине војске напало енглеске предстране код Касасина, но после кратке борбе одбише Енглези напад Мисираца, и ови последњи оставише осим много мртвих и рањених још и 4 тона на бојишту. Јачину Араби-пашине војске у последњој борби рачунају у 13.000 људи и 12 топова. Енглези говећи непријатеља беху се на пушкетом приближили Телелекбиру.

— Кнез Црногорски стигао је у Петроград и дочекао је тамо сјајно. Кроз целу Русију, куда је кнез пролазио, излазиле су власти и грађани и поздрављали га најодушевљеније. Страни, нарочито аустро-угарски листови ужасно се љуте, што се кнез Никола тако одликује у Русији, но нама се чини да би ти листови боље радили, кад би се учили пристојности при оцењивању међусобних државних одношаја у које тако радо углећу источне владаре, па Русија, може бити неби ни имала повода да црногорском кнезу спрема тако сјајан дочек због чега му чак и ти злобни и безобразни листови завиде.

— Из Берлина јављају да је 19. септембар одређен за крунисање цара Александра III. Манифест царски ишчекује се за 8 дана. Ми ову вест саопштавамо с највећом резервом, јер се досад ни с које друге стране не потврђава. Једина околност, да је дворски министар Воронцов који је званичним послонм обилазио неке округе напрасно позван у Петроград, могла би се у неколико довести у везу са том вешћу но то је тако ништавно да и при најбољој вољи морамо чекати да се званично потврди вест о крунисању, па да јој верујемо.

ИЗ ЛИСТОВА

— страних.

Немачки лист „Нац. Цајтунг“ пише о европској дипломатији и источно питању између осталог ово:

Данашњи појави у Цариграду неспорно су једна од најинтересантијих епизода овог великог проблема, што се зове источно питање. Тој се епизоди и нехотице придаје драматски интерес, што се ту бори византијска препреденост са

самопоузданом енглеском снагом и моћи. Турска спекулира на рачун своје немоћи и на неслогу и суревњивост европских великих сила, а Енглеска као да се решила да развије сву своју снагу и да питање својих интереса реши сама и, у случају крајње нужде, против целог света. Ко је могао мислити да ће тај „старац без зуба и крви“, тај „изветрели, детињаст“ Гледстон развити толику моћ и да ће с таквом одушношћу, да уђе у борбу не само против султана него и против целе Европе. Наравно, да су се у Европи томе колџу надали, можда ове садашње прилике никад неби наступиле. Болешљива нервозност нашег доба као да савршено искључује мишљење, да у Европи још има здравих mozgova. Та општа нервозност је највећи узрок, што Европа том великом и непријатном питању несме да погледа у очи, него, као оно тица Ноје, крије испред њега главу у песак. Но хтела Европа или не да види то питање, оно је једанпут истакнуто на дневни ред и мора се решити без обзира на то, хоће ли то решење бити коме повољно или не. Довољно је да се само спомене источно питање, па да државници задрћу као мала деца. Годинама су се напрезали велики умови да омогуће остварење још веће фразе: одржање Турске по сваку цену; но нити је ко питао нити је умео казати, да ли и како да се то чудо оствари. Беше права манија завладала у Европи. Иначе разумни и слободоумни листови заносили су се скандалозним одушевљењем за Турску мислећи да ће тако најлакше одклонити катастрофу. Но катастрофа беше неизбежна. Кад су Руси 1878 дошли пред Цариград неби ни кнез Бизмарк ни лорд Бексфорд били у стању одклонити савршену катастрофу, да је руским државним пословима управљао потпуно здрав, снажан и одуздан човек. Европа би се истина мргодила и бурила али би у исто време брзо се оријентисала са свршеним чином, и свака поједина велика сила пожурнула би се да колико толико приправи што и за себе. Но кад је Русија почела омаквати, Европа се окуражи и тек тада прегнуше поједине европске велике силе да отму кљеш Русима и да за свој рачун секу најшеше са побеђеног, под изговором да му живот спасу. Нова источна Румелија представљала се као спас Турске и мира европског, а за источно питање мислили да је у чашу скинуто с дневног реда. Но с таким детињаријама не одлања се катастрофа, и ако су те детињарије у већем делу Европе слављене као есенција политичке мудрости. Колико је година протекло од како су се ти догађаји развили, па шта видимо данас? Где и како стоји с источним питањем после тако кратког времена?

Данас још само то може бити питање, шта и како да се уради, да последице те неизбежне катастрофе не буду штетне и опасне по Европу. Тежине источно питање вије више на Босфору, но на Нилу. Политичко полутанство тврдоглаво сматра Цариград за пуцају земљу; ко има Цариград, тај је господар Европе. Ту историјску лаж обожављују дипломатски и доктринарни политички шарлатани као догматички аксијом, и с тога се слабо ко уземпрно кад су Французи отели Алжир, а још мање је ко мислио да ће после Алжира доћи Тунис, после Туниса Мисир. Ко зна, ко може знати, шта ће после Мисира доћи на ред? Али чега више неће и не може бити, то је велика муслиманска држава у северној Африци и изједначење европског интереса у средоземном мору. Африка је постала одштетни објекат кога ће на комаде разпарчати грабеж и суревњивост европских великих сила; па ко би онда могао и смео замерити Енглеској што се само за себе и за своје интересе брине!

Нек се нико не вара. Због тога што ће се неколицини италијанских, аустријских и немачких алционара сујењог канала, кајшиара и тргована са робама у Мисиру ускратити даље гојење и благовање, неће Европа водити великог ра-

